

Oslo, 14. januar 2016

Abelias innspill til statsbudsjett for 2017

Abelia er NHOs landsforening for kunnskaps- og teknologibedrifter. Abelias visjon er Drivkraft for kunnskapssamfunnet. Abelia har mer enn 1.750 medlemsbedrifter med til sammen ca. 44.000 årsverk.

Våre hovedinnspill

Norge har over mange år hatt en kraftig utgiftsøkning på statsbudsjettene, med 2016 som historisk høyt. Statsbudsjettet for 2016 inneholdt mange gode vekstfremmende tiltak, men kostnadsnivået er ikke bærekraftig over flere år. I tillegg har vi fått ekstra utgifter knyttet til økt flyktningestrøm og arbeidsledighet.

Vi står overfor store globale utfordringer med klimaendringer og aldrende befolkning i mange land. I tillegg har Norge utfordringer med fall i oljeinntekter og økt arbeidsledighet.

Svaret på utfordringene er å utløse innovasjonskraften i samfunnet gjennom forskning, innovasjon, digitalisering og omstilling av eksisterende næringsliv. I tillegg må vi legge til rette for utvikling av nye virksomheter og næringer med eksportpotensial. Abelia mener regjeringens satsing på kunnskap og vekstfremmende skatteendringer har vært et godt grep.

Hver tredje sysselsatte jobber i offentlig sektor. Det gjør at Norge har den største offentlige sektor i OECD-landene, hvor gjennomsnittet er 16 prosent¹. Andelen øker proporsjonalt med økt ledighet i privat sektor.²

Størrelsen på offentlig sektor viser hvor viktig det er at disse ressursene brukes effektivt. Abelia har derfor valgt å gi innspill på hvordan offentlig sektor kan omstilles gjennom digitalisering, avbyråkratisering og et bedre samspill med privat sektor.

For å sikre bærekraftige budsjetter ber Abelia regjeringen prioritere:

- Gjennomføre en utredning i 2016 med sikte på å skille ut statens operative IKT-miljøer, statlig forskning og teknisk rådgivning.
- Øke avbyråkratiseringsskuttet fra 0,7 prosent til 1,5 prosent. Utgiftsområder som fremmer næringsutvikling og FoU direkte må skjermes.

For å investere i riktige vekstfremmende tiltakene ber Abelia regjeringen prioritere:

- Realisere Langtidsplan for forskning og høyere utdanning ved å øke offentlig finansiert forskning med 1,1 milliarder kroner til 1,2 prosent av bruttonasjonalprodukt (BNP). Dette vil stimulere til økt forskningsaktivitet også i næringslivet.
- Styrke pre-såkorfond med ytterligere 50 millioner kroner og kommersialiseringsprogrammet FORNY2020 med 90 millioner kroner.
- Innføre skatteinsentiv for investorer i kunnskapsintensive vekstbedrifter.

¹ Produktivitetskomisjonens nettsider:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/ef2418d9076e4423ab5908689da67700/no/pdfs/nou201520150001000dddpdfs.pdf> Lest 17. November 2015.

²Meld. St.1 (2014-2015). Nasjonalbudsjettet 2015: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Meld-St-1-20142015/id2005410/?q=&ch=6> Lest 7. desember 2015.

- Utvide medfinansieringsordning for teknologiinvesteringer i offentlig sektor til også gjelde kommunene. Dette kan finansieres ved å hente 1,5 milliarder kroner fra økt avbyråkratiseringskutt.
- Gjøre IKT og pedagogisk bruk av læringsteknologi obligatorisk i lærerutdanningen og etter- og videreutdanning av lærere. Kostnaden er estimert til 110 millioner kroner.³
- Øke antall studieplasser i IKT-fag ved de sentrale universitetene med minst 25 prosent i 2017 og 50 prosent innen 2020.

Omstilling av offentlig sektor

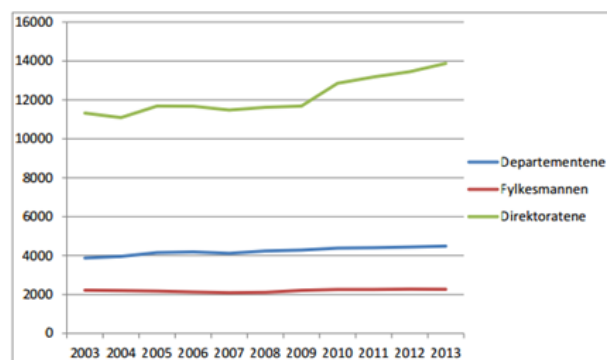
Offentlig sektor må gjennomgå reformer. En undersøkelse fra Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) viser at antall årsverk i direktoratene økte med 23 prosent fra 2003 til 2013.⁴ Blant annet er det ansatt 1.000 nye byråkrater i utdanningsdirektoratet siden 2006. I Helse- og omsorgsdepartementet har antallet byråkrater økt fra 1965 i 2005 til 3763 i 2014.⁵ Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) er med 104 årsverk blitt fem ganger større enn planlagt, mens Sverige løser samme oppgave med en fagavdeling med 55 ansatte.⁶

Til tross for at det har vært gjenstand for politisk debatt, har ikke ekspansjonen i offentlig sektor avtatt de siste årene, men derimot akselerert også under skiftende regjeringer. Inspirert av Hermansen-utvalget, som i 1989 leverte sin rapport "En bedre organisert stat", anbefaler Abelia en reform av offentlig sektor. Det er nødvendig med en gjennomgang av hva som skal være offentlig sektor sitt ansvar, og hva som kan overlates til markedet. Hovedoppgaven til en bærekraftig og velfungerende offentlig sektor må fortsatt være å levere gode tjenester til hele befolkningen. I dag utfører imidlertid offentlig sektor mange oppgaver som kunne vært gjort av privat sektor.

Omstilling i næringslivet består ofte av at man skiller ut det som ikke er kjernevirksomheten, for eksempel IKT, forskning og kommunikasjon. Dette har utviklet nye bedrifter som henvender seg til en bredde av oppdragsgivere i både privat og offentlig sektor, og som bidrar til eksportinntekter.

Utover å begrense virksomheten til å utføre sine primære funksjoner, bør staten bli en kompetent bestiller i et velfungerende private markeder. Dette vil redusere offentlige utgifter, gi bedre produkter og tjenester til innbyggerne i samspill med et innovativt næringsliv, og mulighet for å utvikle nye eksportvirksomheter.

Figur 2: Antall årsverk i departement, direktorat og fylkesmann 2003-2013. ⁶ Absolute tall

³ Tallene forutsetter at IKT og pedagogisk bruk av læringsteknologi tas inn i den nye lærerutdanningen. De estimerte tallene er kun knyttet til utvikling og gjennomføring for etter- og videreutdanningen. Kilde: Abelia.

⁴ Rapport 2013:11 "Merverdi eller unødvendig omvei? Om direktoratenes rolle i gjennomføring av nasjonal politikk. https://www.difi.no/sites/difino/files/merverdi_eller_unodig_omvei_1.pdf Lest 4. desember 2015.

⁵ Dagens perspektiv: <http://www.dagensperspektiv.no/2015/over-tusen-nye-byrakrater-i-utdanningsdirektoratet-siden-2006> Lest 17.november 2015.

⁶ Aftenposten: <http://www.aftenposten.no/okonomi/Nodnett-direktorat-er-blitt-fem-ganger-storre-enn-planlagt-8218117.html> Lest 17.november 2015.

For å sikre bærekraftige budsjetter ber Abelia regjeringen prioritere:

- Gjennomføre en utredning i 2016 med sikte på å skille ut statens operative IKT-miljøer, statlig forskning og teknisk rådgivning.
- Øke avbyråkratiseringskuttet fra 0,7 prosent til 1,5 prosent. Utgiftsområder som fremmer næringsutvikling og FoU direkte må skjermes.

Vekstfremmende investeringer

Anvendt forskning er en byggestein for innovasjon, omstilling og nytt næringsliv

Abelia mener regjeringen må realisere de grunnleggende prioriteringene som Stortinget enstemmig vedtok i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Her pekes det på områder der Norge har et stort kunnskapsbehov og samtidig store konkurransefortrinn. Samfunnets behov må styre prioriteringen av offentlige forskningsmidler.

Langtidsplanen representerte et taktskifte i 2015, og er et godt verktøy for prioritering av forskningsmidler i de kommende statsbudsjettene. Abelia er særlig glad for at Stortinget enstemmig har sluttet seg til målet om at tre prosent av BNP skal gå til forskning og utvikling innen 2030, og at offentlig finansiert forskning allerede for budsjettet i 2016 utgjør én prosent.

Hvis næringslivets andel av forskning skal øke til to prosent av BNP innen 2030, er det behov for en ytterligere økning i offentlig finansiert forskning i en overgangsperiode fra 2017 til 2030. Denne økningen må styrke virkemidler som utløser forskning i og for næringslivet.

Abelia mener at det fra 2017 er nødvendig med en forpliktende opptrapping på de tematiske prioriterte områdene i Langtidsplanen; muligjørende teknologier, klima og miljø, fornyelse i offentlig sektor, hav og et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv.

Hvis Norge skal møte fremtidige utfordringer, kan vi ikke bygge ned vår kunnskapsbase. For eksempel vil flyktningstrømmen kreve ny kunnskap om forebygging av konflikter, bistand og effekt på utvikling, humanitær politikk og effekter av migrasjon. Flere sektordepartementer fikk tilnærmet nullvekst i forskningsinvesteringer i budsjettet for 2016. Abelia mener at for eksempel kutt i forskningsbevilgninger på Utenriksdepartementets område er kortsiktig og vil føre til at Norge ikke har kunnskapsbaserte og målrettede løsninger i fremtiden.

Abelia mener regjeringen må prioritere de næringsrettede virkemidlene i Forskningsrådet som bidrar til økt konkurransekraft og innovasjonsevne. Dette underbygges av en fersk rapport fra Forskningsrådet som viser at samarbeid mellom teknisk-industrielle forskningsinstitutter og industribedrifter har bidratt til å øke verdiskapingen i industrien med 800 milliarder kroner de siste ti årene.⁷

Utvidelse av medfinansieringsordningen

Kommunene har ansvar for mange viktige områder, og var jevnt over fornøyde med å komme godt ut av statsbudsjett for 2016. Inntektene økte med 7,3 milliarder kroner, hvorav 4,7 milliarder var frie midler.

Det er imidlertid en mangel på fremtidsrettede investeringer i mange kommuner. For eksempel er det bare 0,2 prosent av kommunenes helsebudsjetter som går til investeringer

⁷ Funn fra rapport, Technopolis på oppdrag fra forskningsrådet. Lest 30. november 2015.
http://www.forskningsradet.no/no/Nyheter/Dei_tekniskindustrielle_institutta_er_viktige_for_norsk_verdiskapin_g/1254013716734/p1174467583739?WT.ac=forside_nyhet

og drift innen IKT. I tillegg er det en godt dokumentert at det er mangel på IKT-kompetanse og -forståelse hos beslutningstakere i offentlig sektor. Det er dårlig nytt for digitaliserings- og omstillingsarbeidet i kommunene at frie midler kombineres med lav forståelse og prioritering av IKT.

Mangelen på riktig investeringer og satsning på IKT påpekes også i Riksrevisjonens undersøkelse av digitalisering av kommunale tjenester; "*kommunene i liten grad har digitalisert sine tjenester.*" Revisjonen anbefaler blant annet at Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) tar et sterkere nasjonalt ansvar for å samordne IKT-politikken i offentlig sektor, slik at offentlige digitale tjenester kan fremstå som helhetlig for innbyggere og næringsliv. Riksrevisjonen anbefaler også KMD å legge særlig vekt på å vurdere muligheten for forpliktende samarbeid med kommunesektoren, eventuelt bruke økonomiske incentiver.⁸

Kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanners medfinansieringsordning er et godt tiltak i statsbudsjettet for 2016. Med sine 75 millioner kroner skal ordningen være en gulrot for gjennomføring av flere små og mellomstore IKT-prosjekter i staten, som alle må forsvare en gevinstrealisering. Det er imidlertid et tankekors at dette kun skal gjelde staten og ikke kommuner og fylkeskommuner sett i lys av Riksrevisjonens rapport. De som har ansvar for å levere offentlige tjenester må møtes med konkrete krav og tydelige forventninger, men også få støtte til målrettede prosjekter for å kunne høste de potensielt store gevinstene av digitalisering. Abelia mener derfor at medfinansieringsordningen må utvides både i budsjetttramme og hvem som kan bruke den.

Investering i kritisk teknologisk kompetanse

For å leve av kunnskap må vi ha en høyt utdannet befolkning med relevant fagkompetanse. IKT-fag er spesielt viktig fordi teknologi muliggjør nødvendig innovasjon og fornying på alle samfunnsområder. Vår evne til å utnytte nye IKT avgjør om vi får til omstilling, nye tjenester og utvikling av nye fremtidsrettede næringer.

IKT er også en forutsetning for den produktivitetsveksten Norge trenger. EUs digitale agenda har slått fast at IKT som egen sektor utgjør fem prosent av brutto nasjonalprodukt i EU, men bidrar til hele 50 prosent av produktivitetsveksten. En rapport Samfunnsøkonomisk analyse og Ny Analyse utførte for Telenor i 2015 viser at IKT bidro med nesten 50 prosent av produktivitets-veksten i Norge også i perioden 2006-2013.⁹

For å få til de store reformen og omstilling av offentlig sektor er det nødvendig med et kompetanseløft. Mangel på IKT-kunnskap vil også ramme norske kommuner, fylkeskommuner og statlig sektor. Én av de viktigste investeringene vi kan gjøre for å takle fremtidige omstillinger er å investere i gode utdanningsløp. Mange av dagens elever og studenter skal anses i jobber som ennå ikke finnes, med teknologier som ennå ikke er oppfunnet, og løse problemer vi ennå ikke vet vil oppstå.

Den dårlige nyheten er at vi styrer mot en kritisk kompetansemangel, og at hver fjerde IKT-stilling kan stå ubesatt i 2030.¹⁰ Den gode nyheten er at stadig flere norske elever ønsker å studere IKT-fag. Tall fra Samordna opptak 2015 viser at søkertallene på IKT-fag har gått opp med 50 prosent siden 2011. Abelia mener det er behov for et krafttak for flere studieplasser

⁸ Riksrevisjonens undersøkelse av digitalisering av kommunale tjenester. Dokument 3:6 (2015-2016). Sentrale funn og anbefalinger. Lest 14 januar 2016: <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter/Sider/DigitaliseringKommunaleTjenester.aspx>

⁹ Samfunnsøkonomisk analyse og Ny Analyse, 2015: "IKT og produktivitet. Betydningen av IKT for produktivitetsveksten i Norge" Lest 14. januar 2016: <https://www.telenor.no/om/teknologi-norge/Vekstbidrag-fra-IKT.jsp>

¹⁰ DAMVAD og Samfunnsøkonomisk analyse, 2014: "Dimensjonering av avansert IKT-kompetanse" Lest 14. januar 2016: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/KMD/AIF/dokumenter/Dimensjonering_avansert_IKT_kompetanse.pdf

innen IKT på høyskole- og universitetsnivå dersom vi skal kunne møte framtidig kompetansebehov. Det endelige statsbudsjettet for 2016 med 150 nye studieplasser innen IKT var en god start, men det må gjøres mye mer.

Flere kunnskapsintensive vekstbedrifter.

Forskningsrådets program for å bringe resultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner (FORNY2020) og teknologioverføringskontorene (TTO)¹¹ står sentralt i det norske systemet for kommersialisering av forskning. Begge har blitt mer profesjonelle og effektive, og veksten i kommersialiseringer de siste årene har vært betydelig større enn veksten i bevilgningene. Det positive inntrykket styrkes også av at interesse fra private investorer har økt kraftig de siste to årene. Hele 40 prosent av investeringene i selskaper med TTOer på eiersiden i perioden 2005-2014 ble gjort de siste to årene.¹²

I revidert nasjonalbudsjett for 2015 prioriterte regjeringen etablering av et nytt pre-så Kornfond på 40 millioner kroner, som ble fulgt opp med ytterligere 100 i statsbudsjettet for 2016. Dette vil øke tilgang på tidligfasekapital i gründerbedrifter som støttes av systematisk forretningsutvikling i regi av TTOer og inkubatorer. Halvparten av de 100 millionene i 2016 var imidlertid del av en midlertidig tiltakspakke i Gründerplanen. Pre-så Kornfondet bør derfor økes med ytterligere 50 millioner kroner i budsjettet for 2017 for å øke kapitaltilgangen for de mest lovende norske innovasjonsbedriftene. Det sentrale programmet for kommersialisering av forskning, FORNY2020, bør også styrkes med 90 millioner kroner til totalt 300 millioner kroner. Dette er for øvrig i tråd med regjeringens egen evaluering av virkemiddelapparatet for kommersialisering av forskning.¹³

Abelia ønsker å følge opp regjeringens arbeid med et nytt skatteinsentiv for langsiktige investeringer i oppstartsselskaper, slik det skisseres i en anmodningsmerknad i Stortingets budsjettforlik for statsbudsjett 2016. Et riktig skatteinsentiv kan redusere formuesskattens negative effekter på kapitaltilgang, samt bidra til å øke investeringsviljen og veksttakten i nyetablerte bedrifter. Dette vil være et godt virkemiddel for omstilling. Abelia mener imidlertid at skatteinsentivordningen bør baseres på den britiske ordningen Seed Enterprise Investment Scheme (SEIS)¹⁴, og ikke det svenske "investerar-avdraget", som har vist seg å være lite egnet for kunnskapsintensive vekstbedrifter.¹⁵

For å investere i riktige vekstfremmende tiltakene ber Abelia regjeringen prioritere:

- Realisere Langtidsplan for forskning og høyere utdanning ved å øke offentlig finansiert forskning med 1,1 milliarder kroner til 1,2 prosent av bruttonasjonalprodukt (BNP).
- Langtidsplanen må gis forpliktende oppfølging på de prioriterte områdene:
  - Fortsette forskningsinnsatsen på innovativt næringsliv og prioritere næringsrettede virkemidler i Forskningsrådet som bidrar til konkurransekraft og innovasjonsevne. Dette omfatter blant annet FORNY2020 (se under), Nærings-PhD, Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA)

¹¹ I 2003 ble det opprettet teknologioverføringskontorer (TTOer) ved de akademiske institusjonene i Norge.

¹² Menon Business Economics, 2015: "Porteføljeanalyse for Technology Transfer Offices" Lest 14. januar 2016:

<http://menon.no/upload/2015/07/01/arsrapport-2014-portefoljeanalyse-tto-menon.pdf>

¹³ NIFU-rapport 18-2015: "Virkemiddelapparatet for kommersialisering av forskning – status og utfordringer"

<http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/297128/1/NIFUrapport2015-18.pdf> Lest 30. november 2015.

¹⁴ <http://www.seis.co.uk/>

¹⁵ "A Nation of angels – assessing the impact of angel investing across the UK", Enterprise Research Centre, 2015.

Lest 14. januar 2016: <http://www.enterpriseresearch.ac.uk/wp-content/uploads/2015/01/ERC-Angels-Report.pdf>

og økte rammer og timerater for SkatteFUNN.

- Starte langsiktig opptrapping på de prioriterte områdene:
    - Hav (marin og maritim sektor) (150 millioner kroner)
    - Klima, miljø og miljøvennlig energi (180 millioner kroner)
    - Fornyelse i offentlig sektor, samt bedre og mer effektive velferds-, helse- og omsorgstjenester (150 millioner kroner)
    - Muliggjørende teknologier (100 millioner kroner)
    - Et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv (200 millioner kroner)
  - Økte forskningsmidler må fordeles gjennom Forskningsrådets konkurransearenaer, slik at fellesskapets midler styres mot den forskningen som har høyest kvalitet og gir størst samfunns effekt.
- Styrke pre-såkorfond med ytterligere 50 millioner kroner og kommersialiseringsprogrammet FORNY2020 med 90 millioner kroner.
  - Innføre skatteinsentiv for investorer i kunnskapsintensive vekstbedrifter.
  - Utvide medfinansieringsordning for teknologiinvesteringer i offentlig sektor til også å gjelde kommuner. Dette kan finansieres ved å hente 1,5 milliarder kroner fra økt avbyråkratiseringskutt.
  - Gjøre IKT og pedagogisk bruk av læringsteknologi obligatorisk i lærerutdanningen og etter- og videreutdanning av lærere. Kostnaden er estimert til 110 millioner kroner.¹⁶
  - Øke antall studieplasser i IKT-fag ved de sentrale universitetene med minst 25 prosent i 2017 og 50 prosent innen 2020.

Vi vil ønske regjeringen lykke til med det viktige budsjettarbeidet for 2017.

Med vennlig hilsen

Hilde Widerøe Wibe
Næringspolitisk direktør i Abelia

¹⁶ Tallene forutsetter at IKT og pedagogisk bruk av læringsteknologi tas inn i den nye lærerutdanningen. De estimerte tallene er kun knyttet til utvikling og gjennomføring for etter- og videreutdanningen. Kilde: Abelia.